

ОПШТИНА РАДОВИШ

2024

ГРАЃАНСКИ БУЏЕТ НА ОПШТИНА РАДОВИШ ЗА
2024 ГОДИНА

Градоначалник на
Општина Радовиш
Ацо Ристов

**БУЏЕТОТ НА ОПШТИНА РАДОВИШ ЗА
2024 ГОДИНА ИЗНЕСУВА 677.123.091
ДЕНАРИ ИЛИ 11.010.132 ЕВРА**

Изготвил
Сектор за финансиски
прашања
рак. Костадинка Поп
Гонова

СОДРЖИНА

1. ЗОШТО ГРАЃАНСКИ БУЏЕТ? -----	3
2. КОИ СЕ НАДЛЕЖНОСТИТЕ НА ОПШТИНАТА? -----	4
3. ШТО Е ОПШТИНСКИ БУЏЕТ И ОД ШТО СЕ СОСТОИ? -----	5
4. КОИ СЕ БУЏЕТСКИТЕ АКТИВНОСТИ КОИ ГИ РЕАЛИЗИРА НАШАТА ОПШТИНА? -	6
5. КАКО ОПШТИНАТА ГИ ПРИБИРА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ? -----	9
6. КОИ СЕ КЛУЧНИТЕ ИЗВОРИ НА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ? -----	10
7. КОЛКУ ДАНОЧНИ ПРИХОДИ ПЛАНИРА ДА СОБЕРЕ ОПШТИНАТА? -----	12
8. ДАНОЦИТЕ НА ИМОТ - ВАЖЕН СОПСТВЕН ОПШТИНСКИ ПРИХОД -----	13
9. НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ -----	14
10. КОЈА Е УЛОГАТА НА ТРАНСФЕРИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ -ДОТАЦИИТЕ? --	15
11. КАДЕ И КАКО СЕ ТРОШАТ ОПШТИНСКИТЕ ПАРИ? -----	17
12. КОЛКУ ПЛАНИРА ДА ПОТРОШИ ОПШТИНАТА ЗА СЕКОЈА ОДДЕЛНА НАДЛЕЖНОСТ/ПРОГРАМА - УСЛУГА ЗА ГРАЃАНИТЕ ? -----	18
13. ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ОПШТИНАТА ПО ГЛАВА НА ЖИТЕЛ -----	27
14. КАКО СЕ РЕАЛИЗИРА ОПШТИНСКИОТ БУЏЕТ? -----	28
15. КЛУЧНИ БУЏЕТСКИ ДОКУМЕНТИ - како можат граѓаните да ја следат реализацијата на општинскиот буџет ?-----	33
16. КЛУЧНИ БУЏЕТСКИ ПРИНЦИПИ И НАЧЕЛА -----	33

1. ЗОШТО ГРАЃАНСКИ БУЏЕТ?

- ✓ Информирање на граѓаните за тоа како се собираат општинските приходи и како се трошат општинските средства.
- ✓ Едукација на граѓаните за клучните термини, принципи и начела поврзани со општинскиот буџет и локалните финансии.
- ✓ Зголемување на свесноста на граѓаните за нивната улога во буџетскиот процес на локално ниво.
- ✓ Поттикнување на поголема активност и учество на граѓаните во процесите на планирање и реализација на општинскиот буџет.
- ✓ Запознавање на граѓаните со донесениот БУЏЕТ ЗА 2024 год. и неговите основни карактеристики - структура – кои се и колкави се општинските приходи и каде општината планира да ги потроши јавните ресурси.

2. КОИ СЕ НАДЛЕЖНОСТИТЕ НА ОПШТИНАТА?

- Урбанистичко (урбано и рурално) планирање
- Заштита на животната средина и природата
- Локален економски развој
- Комунални дејности
- Култура
- Спорт и рекреација
- Социјална заштита и заштита на децата
- Образование
- Здравствена заштита
- Заштита и спасување
- Противпожарна заштита
- Надзор над вршењето на работи од нејзина надлежност
- Други надлежности определени со закон.

3. ШТО Е ОПШТИНСКИ БУЏЕТ И ОД ШТО СЕ СОСТОИ?

Буџетот на единицата на локалната самоуправа претставува годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства и ги вклучува основниот буџет, буџетот на дотации, буџетот на донации, буџетот на заеми и буџетот на самофинансирачки активности. Буџетот на локалната самоуправа ги демонстрира вредностите и приоритетите на локалната самоуправа. Буџетирањето и техниките на финансиското планирање се клучни елементи во одржувањето на фискалниот интегритет на локалната самоуправа.

+ Приходи	- Расходи
Даночни приходи	Плати и надоместоци
Неданочни приходи	Резерви и недефинирани расходи
Капитални приходи	Стоки и услуги
Трансфери и донации	Камати
Задолжување во земјата	Субвенции и трансфери
Задолжување во странство	Социјални бенефиции
	Капитални расходи
	Отплата на главнина

4. КОИ СЕ БУЏЕТСКИТЕ АКТИВНОСТИ КОИ ГИ РЕАЛИЗИРА НАШАТА ОПШТИНА?

Во подготовката на буџетот, Општина Радовиш презема повеќе активности за вклучување на засегнатите страни со цел дизајнирање на буџет согласно нивните приоритети, потреби и можности. Клучните активности кои се преземаат се во насока на:

- Посета на месните заедници од страна на Градоначалникот и општинската администрација за утврдување на потребите на граѓаните по одделни населени места и нивно вклучување во буџетската рамка.

- Отворени денови на кои може секој од граѓаните, бизнисите и другите засегнати страни да ја посети општината и да го даде својот предлог или забелешка за предлог буџетот на општината.

- Споделување на предлог буџетот на Општина Радовиш на официјалната веб страна и можност на јавноста преку email или лично во просториите на општината да доставува забелешки и сугестии.

Роковите за планирање и донесување на буџетот на Општината се определени со буџетскиот календар на Општината, што го донесува Советот на Општината. Со буџетскиот календар се дефинираат потребните рокови за превземање на сите дејствија кои претставуваат пропратен и задолжителен елемент во процесот на донесување на буџетот на Општината. Роковите и носителите на активностите за подготовка на буџетот за 2024 година се утврдени во следната табела:

Табела 1. Општински буџетски календар

Датум	Буџетски активности	Одговорност
Декември/Јануари	Советот на Општината го донесува буџетскиот календар	Општинска администрација/Совет на општината
Јануари	Објавување на донесениот буџет од тековната година на општинската веб страница и споделување со јавноста	Општинска администрација
Август/Септември	Се анализираат резултатите/ реализацијата на програмите/проектите од претходниот период, и потребата за нивно унапредување, дополнување, продолжување/прекинување итн..	Градоначалник/ Општинска администрација

	Советот на Општината разгледува развојни документи и започнува процесот за подготовка на Планот на програмите за развој за наредната фискална година	Совет/Општинска администрација
Септември/Октомври	<p>Министерот за финансии доставува буџетски циркулар со насоки за изготвување на Предлог-буџетот за наредната година до општината</p> <p>Градоначалникот доставува општински буџетски циркулар со главни насоки до општинските буџетски корисници за изготвување на финансиски планови и до одговорните одделенија за подготовка на Годишните програми</p> <p>Организирање на буџетски форуми со граѓаните и посебните засегнати страни. На овие форуми може да се разгледуваат нацрт развојните и нацрт годишните програми.</p>	<p>Градоначалник Општинска администрација</p> <p>Градоначалник Општинска администрација</p>
Октомври	<p>Анализа на фискалниот капацитет на општината и комуникација со секој од клучните сектори во општината (со цел утврдување на нивните фискални потреби, буџетски трошења во контекст на нивните планирани активности). Усогласување на аналитичките информации со целите/ приоритетите/активностите на секој од општинските сектори</p> <p>Општинските буџетски корисници и одговорните одделенија за подготовка на Годишните програми ги доставуваат предлог финансиските планови и предлог програмите за наредната година со образложение за висината</p>	<p>Општинските буџетски корисници/ Општинска администрација/ Сектор за финансиски прашања</p> <p>Општинските буџетски корисници/ Општинска администрација</p>

	на износите по позиции	
Октомври	Одделот за буџет врши вклопување и анализирање на доставените предлог програми и се одредува приоритетите и одредбите за новиот Предлог буџет	Сектор за финансиски прашања / Градоначалник
Најдоцна до 20 октомври	Предлог план на програми за развој и Годишни програми усогласени со насоките од Циркуларот се доставуваат на одобрување до Советот на општината	Градоначалник
Најдоцна до 15 ноември	Се финализираат, разгледуваат и одобруваат Планот на програмите за развој и Годишните програми за наредната фискална година	Совет на општина
Крај на ноември	Градоначалникот го разгледува и одобрува Предлог буџетот за наредната година подготвен од страна на финансискиот оддел на општината. Споделување на предлог буџетот, годишните и развојните програми со јавноста, организирање на информативна сесија. Доколку има издржана сугестија/забелешка од јавноста истата се имплементира пред доставување на предлог буџетот до Советот.	Градоначалник
Декември	До Советот се доставува конечен Предлог буџет од страна на Градоначалникот со соодветно образложение Се води расправа во телата на Советот на Општината.	Градоначалник Совет на општина
Крај на декември	-Донесување на Буџетот за наредната буџетска година. -Донесување на Одлука за извршување на буџетот на општината -Донесување на Одлука за вредноста на бодот за пресметување на платата на државните службеници	Совет на општина

5. КАКО ОПШТИНАТА ГИ ПРИБИРА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ?

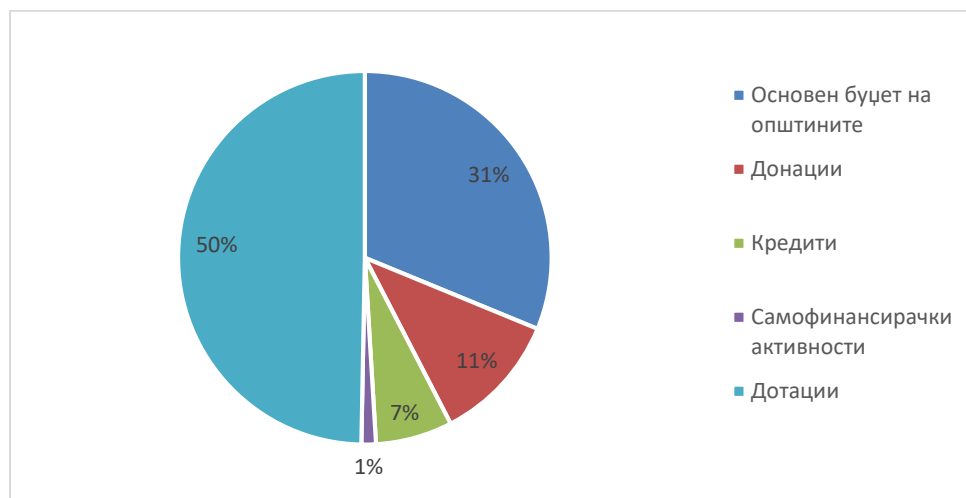
Ефикасното обезбедување и собирање на општинските приходи се основа за обезбедувањето на потребните јавни добра и услуги на граѓаните на Општината. Оттука во продолжение се претставени (нивната висина, процент на учество) основниот буџет на Општината и дополнителните главни “потоци” на приливи во општинскиот буџет – сопствени приходи, дотации – централна власт, донации, задолжување итн.

БУЏЕТ НА ОПШТИНИТЕ е годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства и ги вклучува основниот буџет, буџетот на дотации, буџетот на донации, буџетот на заеми и буџетот на самофинансирачки активности. Додека ОСНОВЕН БУЏЕТ на општината е годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства во буџетот за финансирање на основните надлежности на општината. ДОТАЦИЈА претставува трансфер од буџетот на Република Северна Македонија и буџетите на фондовите до буџетот на општината. Донација се строго наменски средства од донатори врз основа на склучен договор. Самофинансирачки активности се годишни приходи на буџетските корисници кои се дополнителни на нивните основни законски активности.

Табела 2. Приходи на Општина Радовиш (во денари и структура во %)

Приходна сметка	Износ	Структура на приходи %
Основен буџет	211.365.018	31,2
Донации	75.739.193	11,2
Кредити	45.000.000	6,6
Самофинансирачки активности	8.496.000	1,3
Дотации	336.522.880	49,7
Вкупни приходи	677.123.091	100,0

Графикон 1. Структура на општинските приходи по видови сметки (во %)

Буџетот на Општина Радовиш за 2024 год. е проширен со Одлука бр. 08-295/1 од 09.02.2024 година за проширување на средствата на буџетот на Општина Радовиш за 2024 година за вкупно 62.497.838 денари и тоа: буџетот на дотации е проширен за 58.463.335 денари и буџетот на самофинансирачки активности е проширен за 4.034.503 ден. Ова проширување е извршено врз основа на остварените вишоци на сметките на 31.12.2023 година. Истотака извршени се две измени на распоредот на средствата на буџетот на Општина Радовиш за 2024 година и тоа прва пренамена донесена со Одлука за измена на распоредот на средствата со бр. 08-185/1 од 29.01.2024 година и втора пренамена донесена со Одлука за измена на распоредот на средствата со бр. 08-294/1 од 09.02.2024 година.

6. КОИ СЕ КЛУЧНИТЕ ИЗВОРИ НА ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ?

ОПШТИНСКИТЕ ПРИХОДИ во буџетот се даноците и други задолжителни плаќања, кои се утврдени со закон, приливите што произлегуваат од сопственост на средства (камата, дивиденда, закупнина и слично), надомест за дадени добра или услуги, подароци, донации, спонзорства, субвенции и трансфери. Од посебна важност се СОПСТВЕНИТЕ ИЗВОРИ НА ПРИХОДИ на Општината кои вклучуваат локални даноци, локални такси и локални надоместоци, приходи од сопственост на Општината, самопридонес, парични казни, донации и други приходи утврдени со закон.

Во продолжение се прикажани клучните извори на приходи кои Општината планира да ги обезбеди во 2024 година. Највисок износ на приходи ќе се обезбедат од трансфери и донации во износ од 491.774.744 денари, како и од даночни приходи во износ од 101.772.000 денари. Процентуално во структурата на клучните приходи најголемо учество заземаат трансферите и донациите со 72,6%, понатаму даночните приходи учествуваат со 15,0%, домашното задолжување со 6,6%, капиталните приходи со 3,7%, а неданочните приходи со 2,0%.

Табела 3. Клучни приходи на Општина Радовиш согласно економската класификација (во денари и структура во %)

Видови на приход	Износ	Учество во вкупните приходи
		%
Даночни приходи	101.772.000	15,0
Неданочни приходи	13.746.347	2,0
Капитални приходи	24.830.000	3,7
Трансфери и донации	491.774.744	72,6
Домашно задолжување	45.000.000	6,6
Вкупно	677.123.091	100,0

Графикон 2. Структура на приходи на Општина Радовиш според економската класификација (во %)

7. КОЛКУ ДАНОЧНИ ПРИХОДИ ПЛАНИРА ДА СОБЕРЕ ОПШТИНАТА?

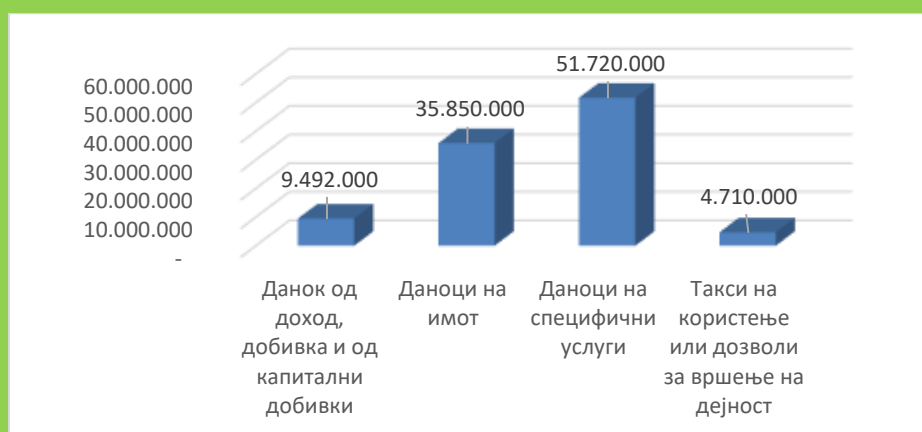
Даночните приходи се основен и најзначаен дел од сопствените приходи на Општината. Во продолжение се претставени износи на даночни приходи кои Општина Радовиш планира да ги собере во 2024 година. Исто така е претставена структурата која покажува кои даночни приходи е планирано да имаат најголем удел во општинските приходи.

Табела 4. Структура на даночни приходи на Општина Радовиш (износ во ден. и структура во %)

Видови даночни приходи	Износ	Учество во даночните приходи %
Данок од доход, добивка и од капитални добивки	9.492.000	9,3
Даноци на имот	35.850.000	35,2
Даноци на специфични услуги	51.720.000	50,8
Такси на користење или дозволи за вршење на дејност	4.710.000	4,6
Вкупно	101.772.000	100,0

Најмногу **даночни приходи** Општината планира да обезбеди од даноци на специфични услуги, при што овде најзначајни се комуналната такса за користење и одржување на јавното осветлување и надоместокот за уредување на градежно земјиште, додека најмало учество во даночните приходи имаат таксите на користење или дозволи за вршење на дејност, каде влегуваат надоместокот за управување со отпад и за одржување на јавна чистота.

Графикон 3. Даночни приходи на Општина Радовиш (во денари)

8. ДАНОЦИ НА ИМОТ - ВАЖЕН СОПСТВЕН ОПШТИНСКИ ПРИХОД

Даноците на имот се еден од најважните сопствени извори на приходи на Општината. Планираната структура за 2024 година на посебните видови на Даноци на имот е прикажана во продолжение.

Највисока пропорција на приходи зафаќа данокот на имот на физички лица со 46% учество во вкупната вредност од даноците на имот.

Со цел поефикасна наплата и прибирање на даноците на имот, со што ќе се овозможи обезбедување на повеќе сопствени приходи, кои можат да се искористат за нови проекти и активности од интерес на граѓаните, Општина Радовиш превзема повеќе активности:

- Почната е постапка на реверднување на имотите на територијата на Општината, со цел опфат на сите имоти и проширување на даночната база;
- Имплементирање на нова програма/софтвер за евиденција, следење и наплата на даноците на Општината;
- Воведување на можност преку општинската веб страна за нов електронски начин на наплата на даноците на имот, со цел поголема достапност до граѓаните;
- Превземање на редовни активности на присилна наплата на данокот од должниците со цел навремено и дисциплинирано наплаќање на општинските даноци и такси.

Табела 5. Видови на данок на имот на Општина Радовиш (износ во денари и структура во %)

Видови на данок на имот	Износ	Учество на видови данок на имот во вкупните приходи од данок на имот во %
Данок на имот на физички лица	16.500.000	46,0
Данок на имот на правни лица	5.000.000	13,9
Данок на наследство и подарок	1.700.000	4,7
Данок на промет на недвижности и права	12.500.000	34,9
Камата за ненавремено плаќање на данок	150.000	0,4
Вкупно	35.850.000	100

Графикон 4. Структура на даноците на имот по видови (во %)

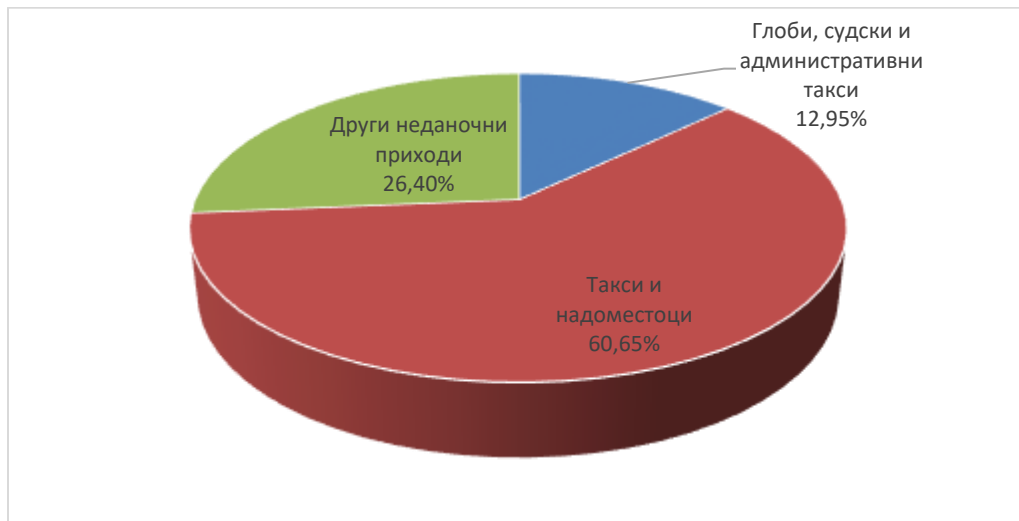
9. НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ

Неданочните приходи во буџетот на Општина Радовиш за 2024 година се прикажани во продолжение. Најголем износ на неданочни приходи треба да бидат обезбедени од Такси и надоместоци со 60,6%, од кои најзначајни се надоместоци за целодневна и претшколска грижа и за оброци во градинки, додека најниска пропорција е кај приходите од Глоби, судски и административни такси со 12,9%.

Табела 6. Видови неданочни приходи (износ во денари и структура во %)

Вид на неданочни приходи	Износ	Учество во вкупните неданочни приходи %
Глоби, судски и административни такси	1.780.000	12,9
Такси и надоместоци	8.336.848	60,6
Други неданочни приходи	3.629.499	26,4
Вкупно	13.746.347	100,0

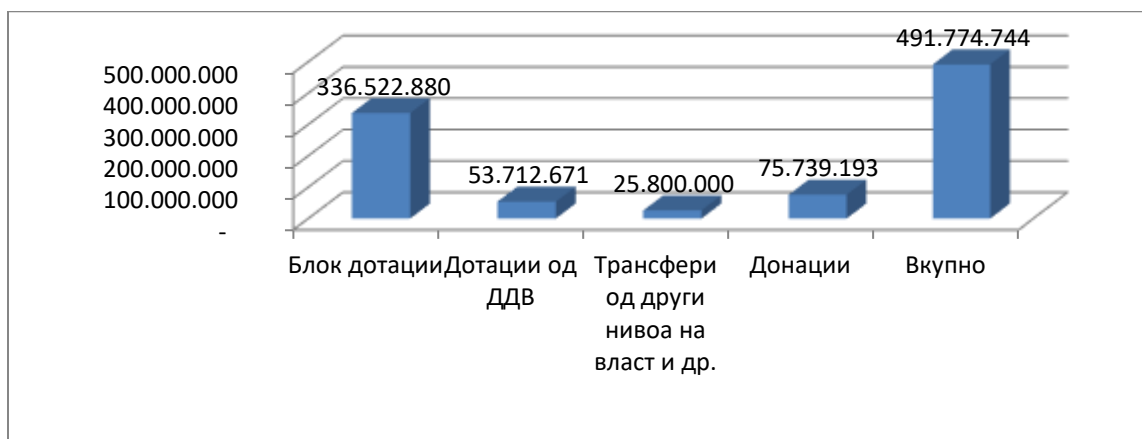
Графикон 5. Видови неданочни приходи (структура во %)

10. КОЈА Е УЛОГАТА НА ТРАНСФЕРИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ – ДОТАЦИИТЕ?

Вредноста на главните видови на трансфери од централната власт е прикажана во продолжение. Највисок износ на трансфери е планиран од дотации во износ од 336.522.880 денари, додека пак, планираниот износ од трансферот од ДДВ изнесува 53.712.671 денар, а од трансфери од буџетите на фондовите 4.000.000 денари.

Графикон 6. Видови на трансфери и донации (во денари)

Блок дотациите за пренесени надлежности од централната власт се најзначајниот износ на трансфери кој го добива Општината и со кој се финансираат пренесените надлежности за **образование, култура и социјална заштита**. Во продолжение е прикажана распределбата на овие Блок дотации по различни намени. **Најголем износ од блок дотациите** се однесуваат за основното образование во износ од 229.503.000 денари или 69,5%, додека најнизок износ на блок дотации се однесуваат за култура во износ од 6.704.880 денари или 2,0% во вкупните блок дотации.

Табела 7. Намена на блок дотациите на Општина Радовиш по одделни надлежности (износ во денари и структура во %)

Намена на блок дотацијата	Износ	Учество во вкупната блок дотација (во %)
Култура	6.704.880	2,0
Основно образование	229.503.000	69,5
Средно образование	56.000.000	17,0
Детски градинки	38.140.000	11,5
Вкупно	330.347.880	100,0

Графикон 7. Структура на блок дотациите по надлежности во Општина Радовиш (во %)

Наменската дотација за пожарникари изнесува 6.175.000 денари и е наменета за финансирање на плати и придонеси на осум пожарникари.

Во буџетот се предвидени **донации** во износ од 75.739.193 денари, од кои 28.006.256 денари за проект ЗЕЛЕНА ТОПЛИНА преку ИПА 2 Годишна акциона програма за Република Северна Македонија, ЕУ за општините - подобрување на локалните услуги преку иновативни концепти, додека 44.732.937 денари се предвидена донација од рудникот Бучим за

Изработка на проектна документација и реконструкција на ЦК А.Караманов, изградба на фекална канализациона мрежа во м.в. Карши Маале с.Подареш, Изградба на водоводна мрежа на ул.5 и ул.6 во УБ22, уредување на речно корито на Ораовичка река, водоснабдување на с. Бучим, изработка на проектна документација и изградба на затворено помошно игралиште на Градски стадион Радовиш и др. Понатаму предвидени се 2.000.000 донација од ОН за реализација на програма Општо корисна работа - проект Социјални услуги по мерка на граѓаните и 1.000.000 денари донација од приватни компании за манифестација Самун ем татлија.

11. КАДЕ И КАКО СЕ ТРОШАТ ОПШТИНСКИТЕ ПАРИ?

Особено е важно каде и како се трошат локалните ресурси. Локалните расходи се директно поврзани со обезбедувањето на потребните добра и услуги на граѓаните – затоа нивната структура и начин на распределба е особено важно да бидат транспарентно претставени. Во продолжение се претставени **клучните расходи на Општината за 2024 година**.

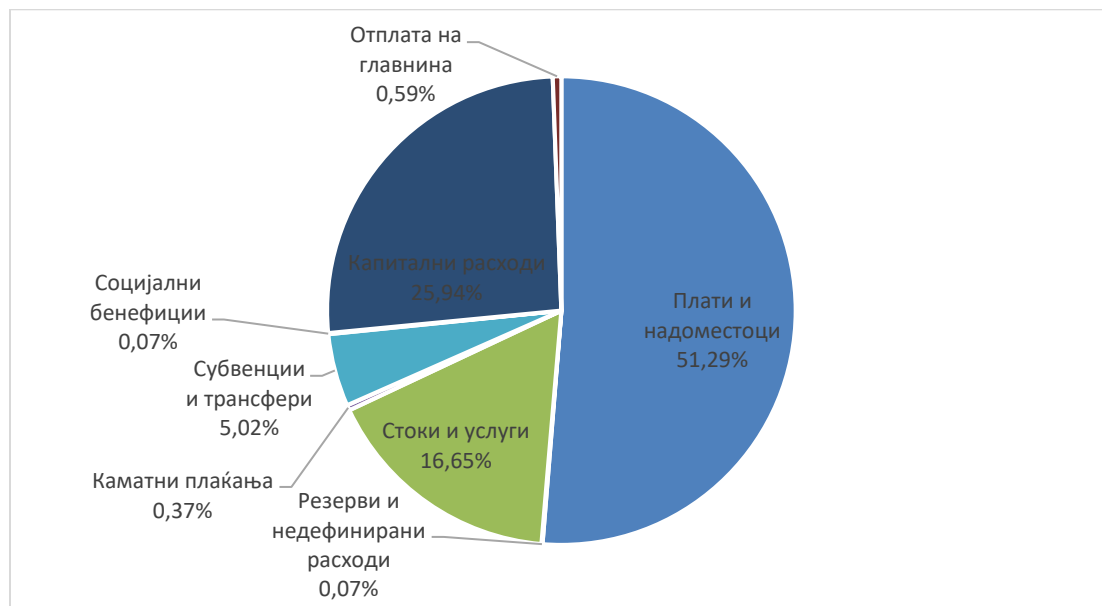
Во буџетот на Општина Радовиш за 2024 година најголем износ на расходи претставуваат платите и надоместоци во износ од 347.267.180 ден. односно 51,3% од структурата на вкупните расходи, понатаму капитални расходи учествуваат со 175.648.243 денари или 25,9%.

Најнизок износ на расходи Општината издвојува за социјални бенефиции и резерви и недефинирани расходи, секој расход со по 0,07% учество во вкупните расходи на Општина Радовиш.

Табела 8. Расходи на општините по економска класификација

Расход на сметка	Износ	Структура
Плати и надоместоци	347.267.180	51,3
Резерви и недефинирани расходи	500.000	0,07
Стоки и услуги	112.747.355	16,7
Каматни плаќања	2.500.000	0,37
Субвенции и трансфери	33.960.313	5,0
Социјални бенефиции	500.000	0,07
Капитални расходи	175.648.243	25,9
Отплата на главнина	4.000.000	0,59
Вкупно расходи	677.123.091	100

Графикон 8. Структура на расходи на Општина Радовиш по економска класификација (во %)

12. КОЛКУ ПЛАНИРА ДА ПОТРОШИ ОПШТИНАТА ЗА СЕКОЈА

ОДДЕЛНА НАДЛЕЖНОСТ/ПРОГРАМА - УСЛУГА ЗА ГРАЃАНИТЕ ?

Во продолжение се претставени клучните планирани намени на општинските средства по секоја од надлежностите – услугите кои треба да ги добијат граѓаните.

Највисок износ на расходите во буџетот на Општина Радовиш за 2024 година се издвојува за образование во износ од 287.844.000 денари или 42,5% од вкупниот буџет, додека најнизок износ е издвоено за програмата за родова еднаквост во износ од 30.000 денари.

Табела 9. Вкупни расходи на Општина Радовиш по одделни надлежности

Вкупни расходи на општините по одделни надлежности	Износ	Учество во вкупните расходи (во %)
А - Совет на општина	12.350.000	1,8
Д - Градоначалник	2.457.000	0,4
Е - Општинска администрација	59.223.535	8,7
Ф - Урбано планирање	6.843.144	1,0
Г - Локален економски развој	75.211.523	11,1
Ј - Комунални дејност	77.989.840	11,5
К - Култура	34.239.793	5,1
Л - Спорт и рекреација	15.100.000	2,2
М - Програми за развој	28.006.256	4,1
Н - Образование	287.844.000	42,5

Ль- Заштита и спасување	5.600.000	0,8
В - Социјална заштита и заштита на деца	51.416.000	7,6
Њ - Противпожарна заштита	20.812.000	3,1
Ц - Родова еднаквост	30.000	0,004
Вкупно	677.123.091	100

Расходите кои се одделуваат за **општинската администрација** се во износ од 59.223.535 денари, истите се наменети за потребите на функционирање на општинската администрација, како плати и надоместоци, тековно-оперативни трошоци за функционирање на општинската администрација, вклучувајќи го и работењето на советот и градоначалникот, како што се канцелариски материјали, телефонски сметки и интернет, потрошена електрична енергија, вода, тековни поправки и одржување (опрема, возила, зграда), договорни услуги, трансфери и др., капитални трошоци како набавка на компјутерски софтвер, на информатичка и видео опрема и др.

Табела 10. Расходи по програми по надлежност -Општинска администрација (во ден. и структура во %)

Општинска администрација	Износ	Учество во вкупните расходи од оваа надлежност (во %)
ЕО - Општинска администрација	58.818.535	99,3
ЕА - Капитални трошоци на општината	405.000	0,7
Вкупно	59.223.535	100,0

Вкупните расходи кои се наменети за работата на **Градоначалникот** изнесуваат 2.457.000 денари и истите во себе вклучуваат тековно-оперативни расходи кои се потребни за работа на градоначалникот на Општината, плати и надоместоци, дневници и патни трошоци, трошоци за месна самоуправа и друго.

Во расходите за програмите по надлежност на **урбанизам и урбанистичко планирање** највисок износ се издвојува за изработка на урбанистички планови и програми за урбанистичка опрема и временни објекти, каде што се планирани 5.000.000 денари, а 1.843.144 денари се планирани за стручен надзор, процена на насади, рушење на бесправно изградени објекти и друго.

Табела 11. Расходи по програми по надлежност - Урбанизам/урбанистичко планирање (износ во денари и структура во %)

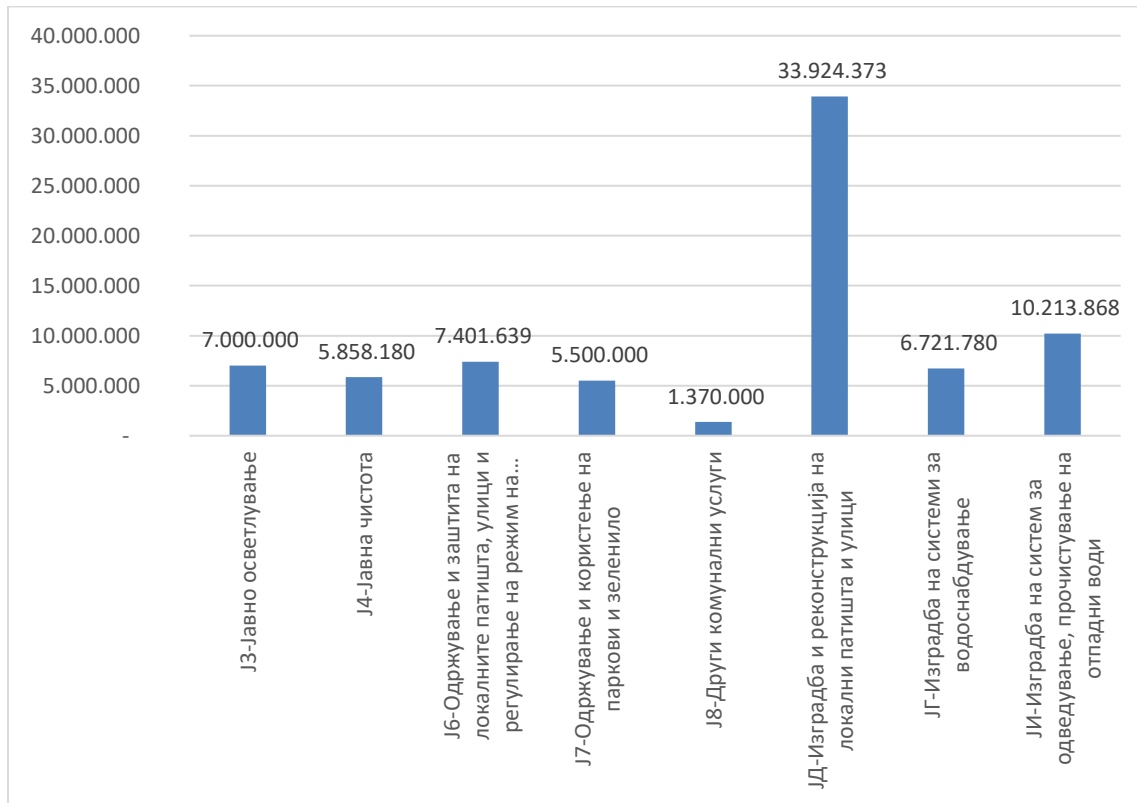
Урбанистичко планирање	Износ	Учество во вкупните расходи од оваа надлежност
Ф1 - Урбанистичко планирање	5.000.000	73,1
Ф2 - Уредување на градежно земјиште	1.843.144	26,9
Вкупно	6.843.144	100,0

Табела 12. Расходи по програми по надлежност - Комунални дејности (износ во денари и структура во %)

Комунални услуги	Износ	Учество во вкупните расходи од оваа надлежност (во %)
Ј3-Јавно осветлување	7.000.000	8,98
Ј4-Јавна чистота	5.858.180	7,51
Ј6-Одржување и заштита на локалните патишта, улици и регулирање на режим на сообраќајот	7.401.639	9,49
Ј7-Одржување и користење на паркови и зеленило	5.500.000	7,05
Ј8-Други комунални услуги	1.370.000	1,76
ЈД-Изградба и реконструкција на локални патишта и улици	33.924.373	43,50
ЈГ-Изградба на системи за водоснабдување	6.721.780	8,62
ЈИ-Изградба на систем за одведување, прочистување на отпадни води	10.213.868	13,10
Вкупно	77.989.840	100,00

Расходите издвоени за **комунални дејности** во износ од 77.989.840 денари, имаат за цел да ги помогнат активностите како: изградба и реконструкција на локални патишта и улици, јавно осветлување, одржување и заштита на локални патишта, улици и регулирање на режим на сообраќајот, изградба на системи за водоснабдување, одведување и пречистување на отпадни води, одржување на јавна чистота и паркови и зеленило, други комунални услуги (дезинфекција, дезинсекција и дератизација, собирање, згрижување и стручен третман на кучиња и мачиња скитници) итн.

Графикон 9. Расходи по програми по надлежност - Комунални дејности

Во планираните расходи за изградба и реконструкција на локални патишта и улици влегуваат: одржување, реконструкција, рехабилитација на постоечки коловоз на улици во износ од 12.000.000 денари согласно истоимената развојна програма, понатаму изградба на улица кејска во УБ 15 во износ од 4.500.000 денари, изградба на улица 9 крак 1 во с. Ињево во износ од 3.972.827 денари, изградба на улица "Герас Цунев" во УБ 16 во износ од 3.678.133 денари, уредување на јавни површини-тротоари, пешачки патеки, паркинзи во градот и населените места во износ од 2.000.000 денари, подготвување на проекти и елаборати во износ од 5.531.699 денари, средства за надомест за одземен имот (за експропријација) во износ од 500.000 денари и др.

Слика 1. Изградба на улица 9 крак 1 во с. Ињево

Во планираните расходи за изградба на системи за одведување и пречистување на отпадни води влегуваат: изградба на фекална канализациона мрежа во м.в. Карши Маале во с. Подареш во износ од 8.053.868 денари и изградба на фекална канализација во с. Злеово во износ од 2.160.000 денари.

Во планираните расходи за одржување и заштита на локални патишта и улици влегуваат: изградба на свлечиште на пат Подареш – Смиланци во износ од 5.000.000 денари, поправка на патишта од земјан коловоз и уредување на порои во износ од 1.525.775 денари, хоризонтална и вертикална сигнализација во износ од 454.864 денари и др

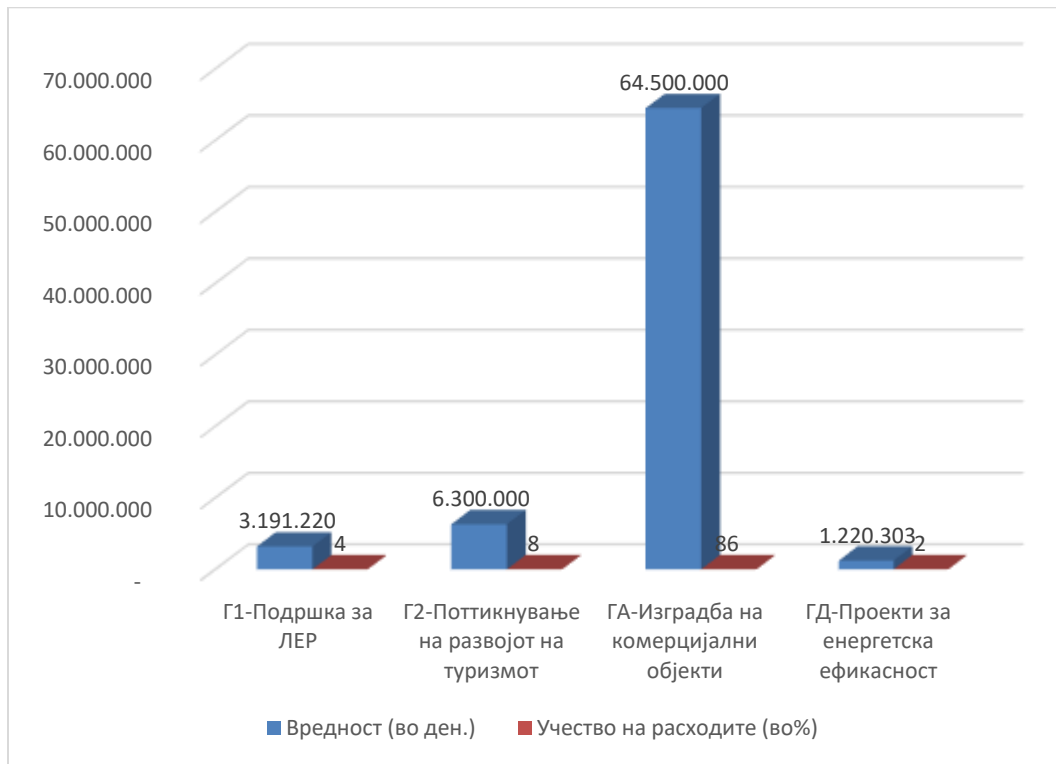
Програмата на системи за водоснабдување во износ од 6.721.780 денари вклучува: изградба на водоводна мрежа на ул. 5 и 6 во УБ 22 во износ од 4.021.780 денари и водоснабдување на с.Бучим во износ од 2.700.000 денари.

Слика 2. Изградба на Градски пазар

Во програмите за **локален економски развој** преовладуваат издатоци за проект за изградба на Градски пазар, со што ќе се задоволат потребите на граѓаните за современ и функционален пазар. Во буџетот за 2024 година изградбата на Градски пазар учествува со 64.500.000 денари, од кои 45.000.000 денари планирани од домашно задолжување, а 19.500.000 денари од сопствени средства. Понатаму програмата за локален економски развој предвидува средства за Проект Зелена прекугранична хармонија и дополнителна набавка и поставување на мрзлива ски трака за детска ски патека со вештачка трева за скијање и санкање, понатаму финансиска поддршка на проекти на граѓански здруженија, поставување на два дигитални монитори, учество по јавни повици и јавни огласи и друго.

Графикон 10. Расходи по програми по надлежност – Локален економски развој (денари)

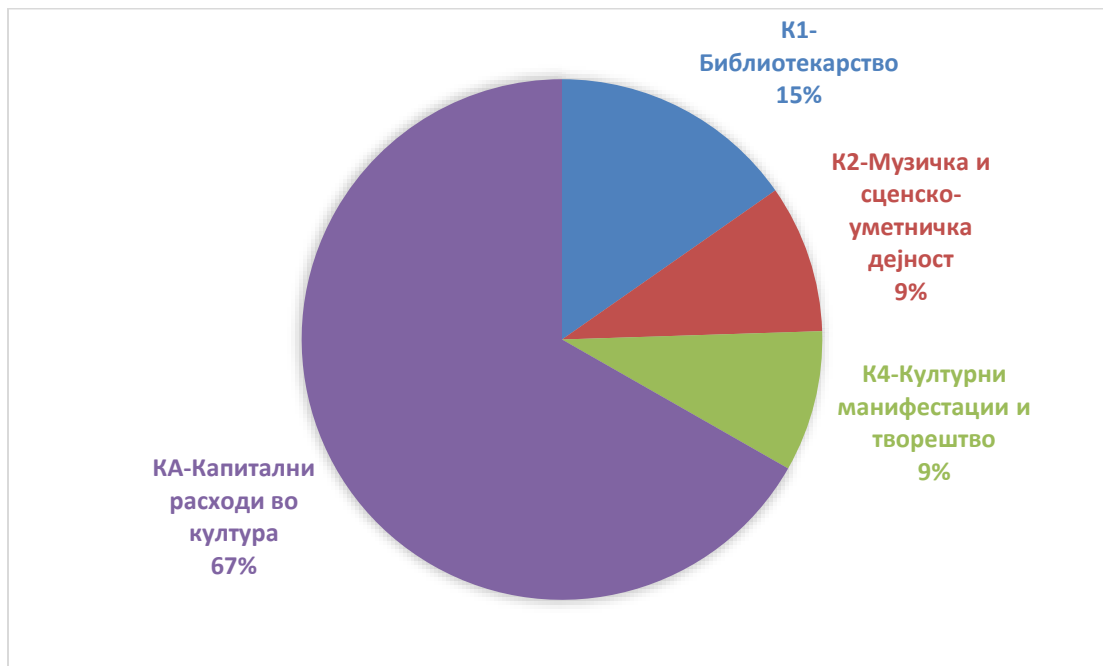

Во поглед на средствата кои се планираат за реализација на активности од **културата** најголем удел имаат капиталните расходи во културата, каде е планирано донација од ДПТУ Бучим во износ од 22.749.913 денари, од кои 22.149.913 денари за изработка на проектна документација, реконструкција и санација на ЦК "Ацо Караманов". Понатаму активностите поврзани со библиотекарство изнесуваат 5.235.686 денари, активностите на Центар за култура изнесуваат 3.149.194 денари, расходите за културни манифестации и творештво изнесуваат 3.000.000 денари. Овие средства се предвидени за распределба на здруженија на граѓани и други правни и физички лица од областа на културата за организација на културни настани како манифестација "Самун ем татлија", Ликовна колонија "Св.Георгиј" и ликовен курс, манифестација "Св. Спасо Радовишки", Велигденски средби, Фестивал "Оро весело", фестивал "Есенски плодови", Јуручки фестивал и Ден на турската азбука, Мото собир, Блуз фестивал, печатење на книги, организирање на изложби и концерти и др.

Табела 13. Расходи по програми по надлежност - Култура

Култура	Вредност (во ден.)	Учество на расходите (во%)
К1-Библиотекарство	5.235.686	15,3
К2-Музичка и сценско-уметничка дејност	3.149.194	9,2
К4-Културни манифестации и творештво	3.000.000	8,8
КА-Капитални расходи во култура	22.854.913	66,7
Вкупно	34.239.793	100,0

Графикон 11. Расходи по програми по надлежност – Култура (учество во %)

Расходите за **спорт и рекреација** се наменети за поддршка на спортските клубови и здруженија на граѓани од областа на спортот во износ од 10.100.000 денари, како и капитални расходи за спорт и рекреација во износ од 5.000.000 денари планирани како донација од ДПТУ "Бучим" за изработка на проектна документација и изградба на затворено помошно игралиште на Градски стадион Радовиш.

Графикон 12. Расходи по програми по надлежност – Спорт и рекреација (учество во %)

Во вкупните расходи за **образование** основното образование учествува со 80,2%, а средното образование со 19,8%. Во однос на структурата на расходите за образование најголемо учество имаат платите и надоместоците со 84,6%, потоа стоките и услугите со 14,0%, трансферите со 1,1%, а капиталните расходи со 0,3%.

Табела 14. Расходи по програми по надлежност - Образование

Образование	Износ	Структура
H1-Основно образование	230.768.000	80,17
H2-Средно образование	57.076.000	19,83
Вкупно	287.844.000	100

Расходите кои се одделуваат за **заштита и спасување** се во износ од 5.600.000 денари, од кои 5.000.000 се планирани како донација од ДПТУ "Бучим" за уредување на речно корито на Оравичка река, а 600.000 денари се планирани од сопствени средства за изработка на техничка документација за поставување на габиони и систем за успорување и акумулирање на водите за спречување на поплави по течение на Радовишка река.

Во вкупните расходи за **социјална заштита** најголемо учество имаат платите и надоместоците со 65,2%, стоките и услугите со 31,6%, трансферите со 2,0%, социјалните бенефиции со 1% и капиталните расходи со 0,2%.

Табела 15. Расходи по програми по надлежност – Социјална заштита

Социјална заштита	Износ	Структура
В1-Детски градинки	45.306.000	88,12
В3-Социјални услуги	6.020.000	11,71
ВА-Социјална заштита и заштита на деца (капитални трошоци)	90.000	0,18
Вкупно	51.416.000	100,00

13. ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ОПШТИНАТА ПО ГЛАВА НА ЖИТЕЛ

Во 2024 година планираните приходи по глава на жител во Општина Радовиш изнесуваат 28.071 денари, што претставува пораст од 9,12% во однос на нивниот износ во 2023 година (25.726 денари), додека сопствените приходи по глава на жител во 2024 година изнесуваат 8.762 денари, што претставува пораст од 3,16% во однос на нивниот износ во 2023 година (8.494 денари).

Графикон 13. Приходи на Општина Радовиш за 2024 година по глава на жител (во денари)

14. КАКО СЕ РЕАЛИЗИРА ОПШТИНСКИОТ БУЏЕТ?

Реализацијата на **општинскиот буџет** е важен индикатор кој е поврзан со остварување на планираните приходи и расходи во изминатиот период. Исто така ја покажува **очекуваната реализација/трендот на реализација на општинскиот буџет**.

Во продолжение е прикажана реализацијата на **основниот (сопствениот) буџет** на Општината и **вкупниот буџет на Општината** и на страната на **приходите** и на страната на **расходите**.

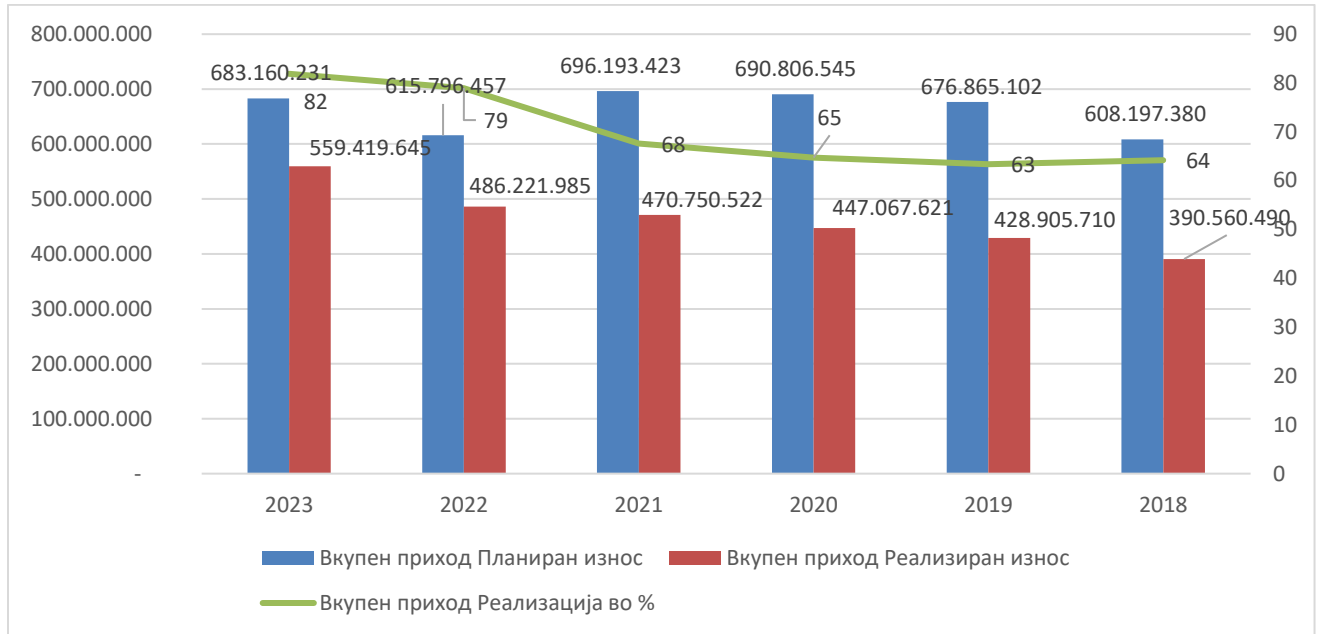
Реализацијата на вкупните приходи на Општина Радовиш во период 2018-2023 година забележува тренд на пораст. Вкупните приходи во 2023 година изнесуваат 559.419.645 денари, што означува зголемување од 15,05% во споредба со 2022 година.

Реализацијата на сопствените приходи во 2023 година изнесува 171.387.840 денари, што означува намалување од 4,26% во споредба со 2022 година.

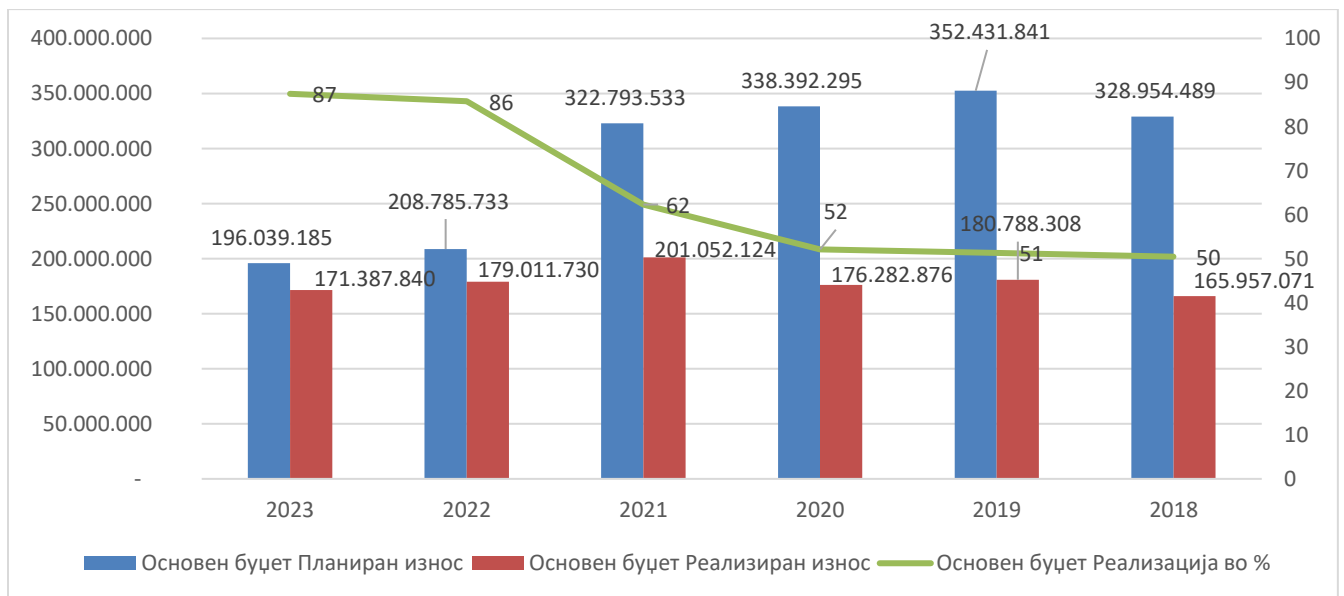
Табела 16. Планирани и реализирани вкупни приходи и приходи на основниот буџет на Општина Радовиш за период 2018-2023 година

Приходна сметка	Основен буџет			Вкупен приход			
	Година	Планиран износ	Реализиран износ	Реализација во %	Планиран износ	Реализиран износ	Реализација во %
	2023	196.039.185	171.387.840	87	683.160.231	559.419.645	82
	2022	208.785.733	179.011.730	86	615.796.457	486.221.985	79
	2021	322.793.533	201.052.124	62	696.193.423	470.750.522	68
	2020	338.392.295	176.282.876	52	690.806.545	447.067.621	65
	2019	352.431.841	180.788.308	51	676.865.102	428.905.710	63
	2018	328.954.489	165.957.071	50	608.197.380	390.560.490	64

Графикон 14. Планирани и реализирани вкупни приходи во Општина Радовиш за период 2018-2023 година (во денари и структура во %)

Графикон 15. Планирани и реализирани приходи од основниот буџет за период 2018-2023 година (во денари и структура во %)

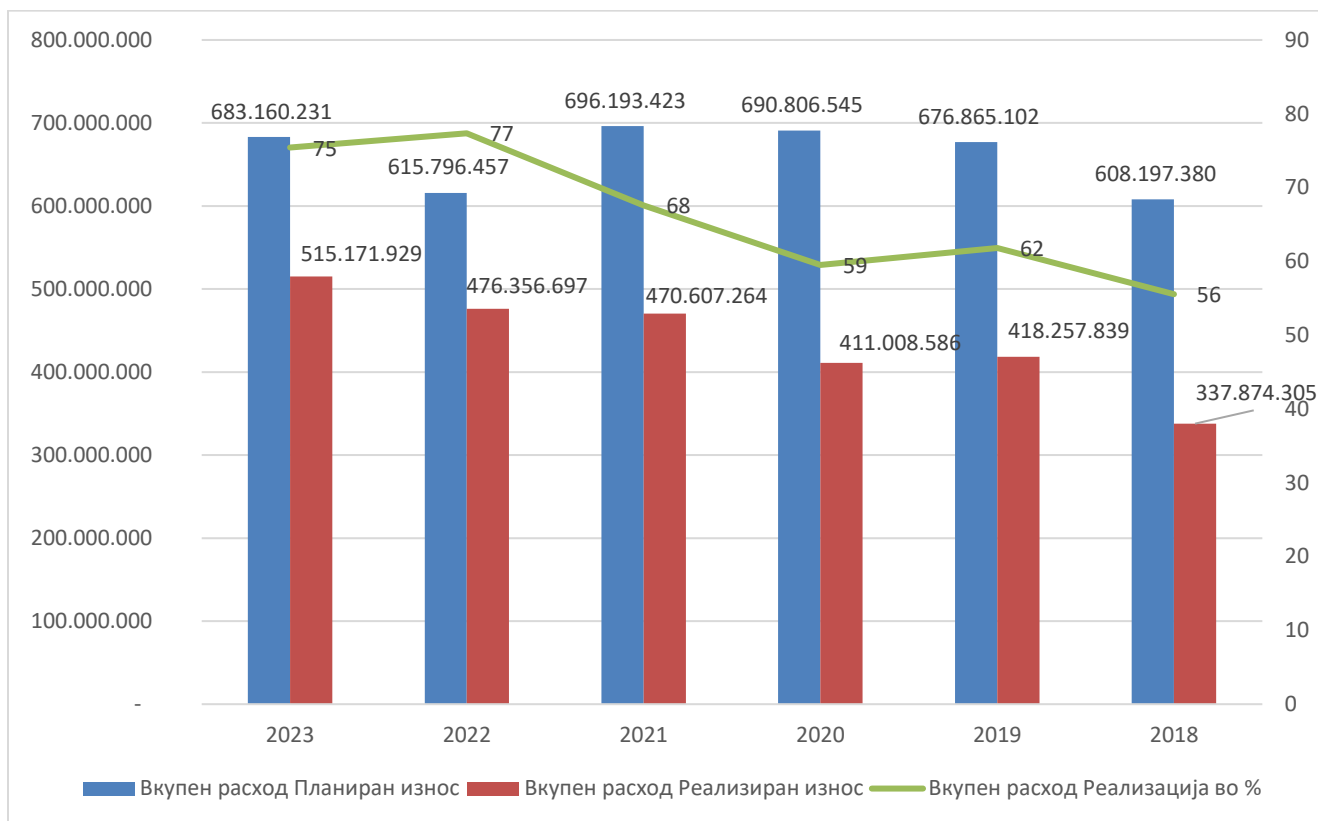
Реализацијата на **вкупните расходи** на Општина Радовиш во 2023 година изнесува 515.171.929 денари или за 8,15% повеќе во однос на 2022 година.

Реализацијата на **расходите од основниот буџет** на Општина Радовиш во 2023 година изнесува 149.627.450 денари, што означува намалување од 16,4% во споредба со 2022 година.

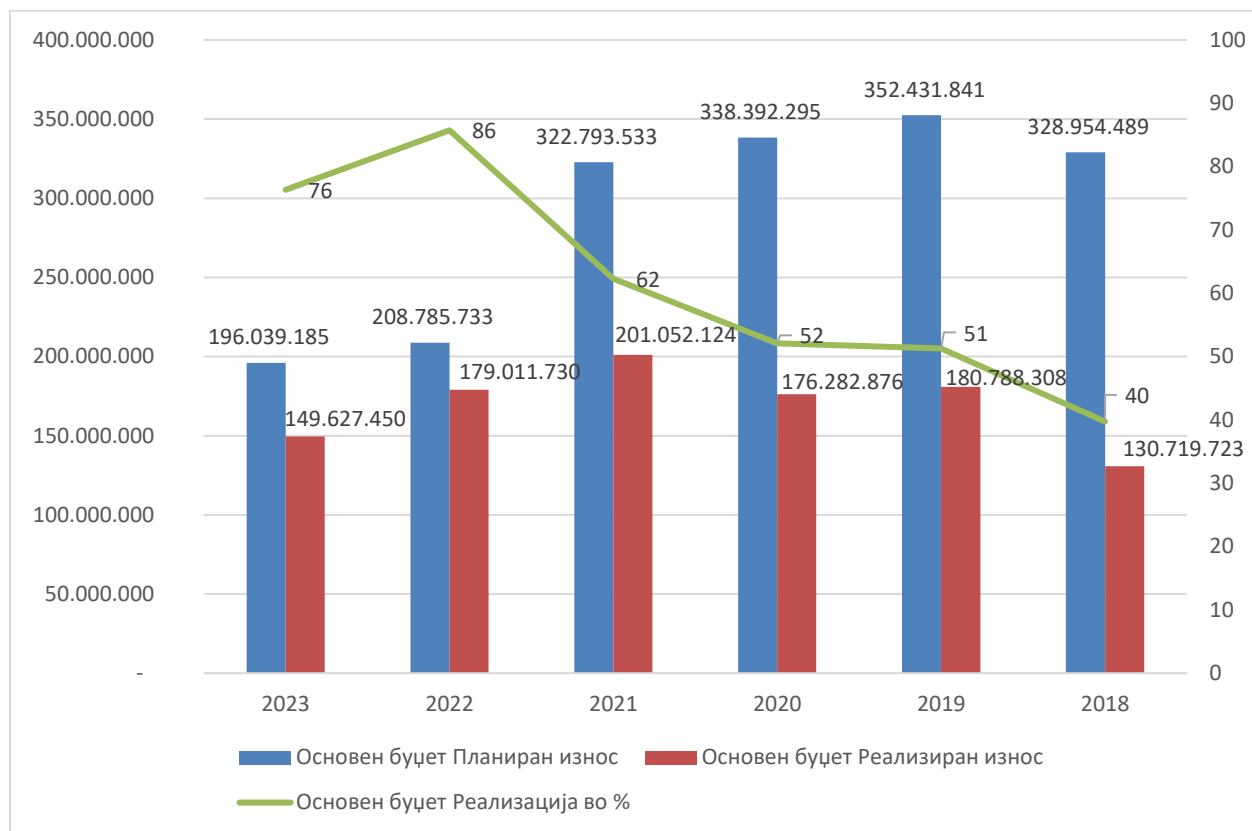
Табела 17. Планирани и реализирани вкупни расходи и расходи од основниот буџет на Општина Радовиш за период 2018-2023 година

Расходна сметка	Основен буџет			Вкупен расход		
	Планиран износ	Реализиран износ	Реализација во %	Планиран износ	Реализиран износ	Реализација во %
Година						
2023	196.039.185	149.627.450	76	683.160.231	515.171.929	75
2022	208.785.733	179.011.730	86	615.796.457	476.356.697	77
2021	322.793.533	201.052.124	62	696.193.423	470.607.264	68
2020	338.392.295	176.282.876	52	690.806.545	411.008.586	59
2019	352.431.841	180.788.308	51	676.865.102	418.257.839	62
2018	328.954.489	130.719.723	40	608.197.380	337.874.305	56

Графикон 16. Планирани и реализирани вкупни расходи во Општина Радовиш за период 2018-2023 година

Графикон 17. Планирани и реализирани расходи од основниот буџет во Општина Радовиш за период 2018-2023 година

15. КЛУЧНИ БУЏЕТСКИ ДОКУМЕНТИ - како можат граѓаните да ја следат реализацијата на општинскиот буџет ?

Кои се клучни буџетски документи?

- **Буџетскиот календар** ги дефинира роковите за планирање на општинскиот буџет, каде што се опфатени сите **активности** поврзани со подготвување на буџетот, извршување на буџетот низ финансиските извештаи или следење на извршувањето на буџетот од општинската администрација.
- **Буџетскиот циркулар** ги содржи инструкциите за изработка предлог-буџет од страна на буџетските корисници и го доставува Министерството за финансии.
- **Предлог-буџетот** е подготвен од страна на градоначалникот (општинската администрација) во кој се планираат годишните приходи и годишните расходи и кој треба да биде одобрен од страна на советот на општината.
- **Предлогот на планот на програмите за развој** ги содржи среднорочните проекции на одобрените средства по одделни буџетски програми и потпрограми, годините во кои тие ќе се реализираат и изворите на финансирање, односно буџетите.
- **Буџетот** е акт на локалната власт со кој се планираат годишните приходи и други приливи и се одобруваат годишните расходи и други одливи на државата или на општината.
- **Месечните извештаи** ги содржат податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи за претходниот месец за коишто се однесува извештајниот период.
- **Кварталниот извештај К1** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи за претходните три месеци за коишто се однесува извештајниот период, согласно со економската класификација на приходи и расходи по сметки и збирно.
- **Кварталниот извештај К2** ги содржи податоците за сите неподмирени обврски, како и за неподмирените обврски по видови и по ставки, со состојба на последниот ден од претходниот квартал.
- **Кварталниот извештај К3** ги содржи податоците за задолжување и информациите за промените на состојбата на секое задолжување во претходниот квартал, како и промените на состојбата на издадените гаранции и податоци за долгот на јавните претпријатија кои се основани од општините.
- **Полугодишниот извештај** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и за капиталните приходи и расходи за претходните шест месеци за коишто се однесува извештајниот период.
- **Годишниот извештај** ги содржи податоците за вкупните тековно-оперативни и капиталните приходи и расходи, за една година за кои се однесува извештајниот период.

16. КОИ СЕ КЛУЧНИ БУЏЕТСКИ ПРИНЦИПИ И НАЧЕЛА КОИ СЕ ОСНОВА НА ОПШТИНСКИОТ БУЏЕТ ?

За да биде успешно планирањето и извршувањето на буџетот, треба да се почитуваат следните **принципи**:

1. **Принцип на фискална одговорност** – подразбира буџетот на општините да се планира и извршува согласно среднорочни фискални цели, базирани на реална проекција на макроекономските индикатори, преземени обврски и постојни законски обврски и јавните средства со кои се управува на начин со кој се обезбедува среднорочна и долгорочна фискална одржливост.
2. **Принцип на економичност, ефикасност и ефективност** – подразбира буџетот на општините да се планира и извршува на начин што ќе обезбеди ефективно и ефикасно користење на јавните средства за постигнување на поставените цели.
3. **Принцип на сеопфатност на буџетот** – подразбира дека сите приходи и други приливи и сите расходи и други одливи на сите буџетски корисници се внесуваат во буџетот на општините целосно, без никакви прилагодувања меѓу себе, освен за пренос помеѓу нив.
4. **Принцип на универзалност** – подразбира дека сите приходи и други приливи се користат за подмирување на сите расходи и други одливи на буџетот на општините.
5. **Принцип на специфичност** – подразбира буџетските корисници да можат да преземаат обврски и да вршат плаќања само за целите и во износи утврдени со буџетот, согласно буџетските класификации.
6. **Принцип на готовинска основа** – подразбира буџетите или финансиските планови на буџетските корисници да се подготвуваат и извршуваат на готовинска основа.
7. **Принцип на една година** – подразбира дека буџетот се носи за период од една година, која се совпаѓа со календарската година.
8. **Принцип на избалансиран буџет (буџетска рамнотежа)** – подразбира дека приходите и расходите во буџетот на државата и општините се избалансирани.
9. **Принцип на транспарентност** – подразбира дека буџетот на општините, извршувањето и буџетската документација ќе бидат објавени во „Службен весник“, односно во службено гласило и на веб-страницата на општините.
10. **Принцип на сигурно финансиско управување** – подразбира извршување на буџетот во согласност со ефективна и ефикасна внатрешна контрола како процес што се применува на сите нивоа на управување со финансиските средства.

Постапката за изготвување, донесување и извршување на буџетите на општините, како и известувањето за нивното извршување се засноваат врз следниве **начела**:

1. **Сеопфатност**, што подразбира прикажување на сите приходи и други приливи, расходи и други одливи.
2. **Буџетска рамнотежа**, што подразбира вкупните приходи и приливи да ги покриваат одобрените средства со буџетот.
3. **Специфичност**, што подразбира дека одобрените средства се наменуваат за посебни цели по раздели, програми, потпрограми и ставки.
4. **Економичност**, што подразбира дека одобрените средства ќе се користат навремено, во соодветен износ, имајќи ги предвид квалитетот и цената.
5. **Ефикасност**, што подразбира најдобар сооднос меѓу употребените средства и постигнатите резултати.
6. **Ефективност**, што подразбира остварување на поставените цели и остварување на саканите резултати.
7. **Транспарентност**, што подразбира вклучување на граѓаните во сите фази на подготвување и извршување на буџетот.
8. **Сигурно финансиско управување**, што подразбира извршување на буџетот во согласност со ефективна и ефикасна внатрешна контрола, како процес што се применува на сите нивоа на управување со финансиските средства.